

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel
G. E. V. L. van Zuylen,
21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang
is een algemeen
Nederlandsch belang“.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST“;
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN
moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden
aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot
den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20,
Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

INHOUD: Rede, uitgesproken door den heer J. P. F. J. Brondgeest. — Semarangse Brieven. — Suriname. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Ind. Litt. overzicht. — Leestafels. — Mededeelingen.

REDE

uitgesproken door den heer J. P. F. J. Brondgeest op
de Algemeene Vergadering van de Vereeniging
„Oost en West“, gehouden te Amsterdam
op 3 Juli 1915.

Mijnheer de Voorzitter,

Gaarne zou ik nog iets in het midden brengen, n.l. dat het in deze tijden van oplevend nationaliteitsgevoel meer dan anders nuttig is, te wijzen op het belang, dat Nederland heeft bij het behoud van zijn Koloniën. Dat en waarom dit zoo is, behoeft ik hier natuurlijk niet te verklaren. Hetgeen ik bespreken wil, hangt samen met de wenschelijkheid, dat aan de Nederlandsche jeugd meer kennis van Indië worde bijgebracht. Hierover sprak ik in de vorige algemeene vergadering. Sedert wordt van Regeeringswege in die richting gewerkt.

Het voorstel, dat ik nu ga doen, is van meer ingrijpenden aard. Het betreft een punt, waarover ik eigenlijk huiverig ben het woord te voeren. Als ik dit toch doe, hoop ik, dat men hierin niets anders zal willen zien, dan een zwakke poging om meer bevoegden te bewegen over het onderwerp hunne gedachten te laten gaan.

M. de V., wij weten, dat de bescherming en verdediging van onze Koloniën is toevertrouwd, behalve aan de Marine, aan een leger, dat bestaat uit in Nederland en in Indië aangeworven vrijwilligers.

Indien men het niet beter wist, zou men zoo meenen, dat Indië zoodanig één is met het moederland, dat dienstplichtigen hier te lande ook geroepen kunnen worden om naar de Koloniën gezonden te worden. Dit is echter, zooals bekend, met onze landmacht niet het geval.

Artikel 184 van de Grondwet zegt:

„De dienstplichtigen te land mogen niet dan met hunne toestemming naar de Koloniën en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen worden gezonden“.

Deze toestand nu behoorde, naar mijne bescheiden meening, te veranderen. Ik wil niet in de eerste plaats wijzen op de mogelijkheid van eenig oorlogsgevaar; wèl wensch ik nadrukkelijk in het licht te stellen, dat het regelmatig uitzenden van dienstplichtigen naar de Koloniën een uitgezocht en krachtig middel zou zijn om de samenhoorigheid van Indië en Nederland te bevorderen.

Nog altijd zijn er in Indië te weinig Nederlanders en te véél vreemdelingen. Bij de landelijke ondernemingen, bij handel en nijverheid, overal vindt men er vreemden, die

de plaats innemen, welke door onze landgenooten konden worden bezet. Een dezer dagen kreeg ik in handen een photo, waarop de geëmployeerden van eene tabaksonderneming in het Delische; van de zeven waren er drie Duitschers.

Ook bij het Gouvernement bestaat aldoor behoefte aan geschikte werkkrachten. Zie maar eens de in de Staatscourant en de in het Koloniaal Weekblad opgenomen lijst van vacante betrekkingen.

Dat de Hollanders zich in Indië de kaas van het brood laten eten, komt, doordat zij Indië niet kennen. Een goed deel onverschilligheid en gemakzucht zijn daarvan mede oorzaak. Het is, dunkt mij, niet twijfelachtig, dat hierin verandering ten goede zou komen, wanneer elk jaar een deel van onze jongelingschap als militair eenige maanden in de tropen kon doorbrengen.

Bezwaren? Ja, die zullen er wel zijn. Maar men moet middelen zoeken om die uit den weg te ruimen, ze niet als motief gebruiken om wat niet goed is te bestendigen.

Vreest men misschien voor tegenzin? Ik niet: ik verwacht, dat velen met graagte van de gelegenheid zouden gebruik maken om op landskosten een reisje naar Indië te doen om daar kennis met land en volk te maken. En waarom zou het niet zóó geregeld kunnen worden, dat het den dienstplichtigen vrij staat zich voor het verlangde Indische contingent op te geven en dat alleen in geval er niet een voldoende aantal liefhebbers zich aanmelden, het ontbrekende aantal onvrijwillig wordt uitgezonden?

De toestand, zooals die nu is, lijkt mij in elk geval onredelijk. Thans stelt de Grondwet een beletsel aan de uitzending van dienstplichtigen naar de Koloniën in den weg, zoodat dit zelfs in tijden van gevaar zonder hunne toestemming niet is toegelaten.

De Regeering heeft indertijd gewild, dat dit door een noodwet mogelijk zou worden en zij heeft aan dat denkbeeld in de Grondwet uitdrukking willen geven. Toenmaals ondervond dit denkbeeld in de afdelingen van de Tweede Kamer echter zooveel oppositie, dat daarvan niets gekomen is. De tegenwoordige redactie van artikel 184 kwam door een amendement voor het door de Regeering voorgestelde in de plaats.

Een van de meest klemmende bezwaren, welke onze vroege vaders van 1848 tegen de destijds voorgestelde bepaling opperden, gold „de onwaarschijnlijkheid, dat hulp van hier tijdig genoeg zou aankomen om overwegenden invloed op de beslissing van den strijd uit te oefenen.“ Sedert 1848 zijn de tijden echter veranderd; wij hebben nu snel-varende stoomschepen, en wij zijn ook in ander opzicht wel zoo voortvarend geworden, dat men met het nemen van maatregelen niet wachten zal, tot het te laat is.

Ik zou aan deze vergadering willen voorstellen, dat de vereeniging „Oost en West“ het initiatief neme om door wijziging van art. 184 der Grondwet te verkrijgen, dat jaarlijks een gedeelte van de ingelijfdten bij de militie te land, voor tijdelijken dienst, naar de Koloniën gezonden worde.

Daarmede wordt, zooals ik al zei, vooral beoogd, de

samenhoorigheid van Indië en Nederland te bevorderen. Indië kennen is Indië liefhebben. Velen, die daar heen gaan, zullen er willen blijven of daar later willen terugkeeren.

Laten wij er toch allen toe bijdragen, dat wij niet door vreemde invloeden overvleugeld worden, doch als koloniale mogendheid een eervolle plaats blijven innemen, opdat Nederlandsch-Indië tot in lengte van dagen Nederlandsch moge blijven.

J. P. F. J. BRONDGEEST.

Semarangse Brieven.

IV.

Wie na een langdurige afwezigheid een stad bezoekt, waar hij vele jaren heeft gewoond, ziet een stuk van zijn voorbijgegangene leven terug. Herinneringen van vroeger, voorvallen en gebeurtenissen, die hij reeds uit zijn geheugen verdwenen waande, doemen met verrassende scherpte voor zijn geest op. En toch zien wij de dingen weer anders dan vroeger; wij zien ze in een zonniger licht, als 't ware geïdealiseerd; wat we goeds genoten zien wij verfraaid, de misère, die wij doorleefden ('t is immers voorbij!) heeft haar bitterheid verloren. Het is, alsof wij een oud vriend terugzien, met wien wij langen tijd samenleefden, die ons zijn meening wel eens op zeer beslist, ja soms wel onaangename toon zei, maar wien we niettemin na lange scheiding, hartelijk de hand drukken. En wat is er dan niet over en weer te vragen! Want bij veel, dat ons bekend voorkomt, is er ook ó zoo veel veranderd. Het zal u dan ook wel gaan als mij: als wij de stad onzer vroegere inwoning weerzien, worden wij onwedersaanbaar gedreven naar plekjes, waaraan voor ons bijzondere herinneringen zijn verbonden. Dat waren ook de gewaarwordingen, die ik ondervond, toen ik, nu reeds een oud Semaranger geworden, mij dezer dagen te Batavia bevond. Geachte Redactie, als ik aandoeningen ondervind, die wat buiten het gewoon-alledaagsche gaan, dan kan ik dat niet voor mij houden, dan moet ik met iemand daarover spreken; dan heb ik er behoefte aan om mijn hart eens uit te storten. Maar wanneer je vrienden of kennissen dan, na een oogenblik beleefd geluisterd te hebben, je even beleefd voorstellen: „of we maar niet zouden gaan ombernen of domineeren“, dan is je enthousiasme over de mooie dingen, die je gezien hebt, plotseling verdwenen, de thermometer van je gevoel daalt eensklaps beneden nul, even is het alsof je adem slokt, dan een zucht, . . . en lijdzzaam volg je weer het stomme gedoe van iederen dag. Duid het mij daarom niet euvel, geachte Redactie, als ik U als slachtoffer van mijn geschrijf kies. Gij kunt mij niet in de reden vallen, geen enkele trek op uw gelaat verradt mij verveling of onverschilligheid, en als misschien later een beleefd briefje mij mededeelt, dat mijn epistel „door overmaat van kopy“ niet kan worden opgenomen, dan heb ik toch gedurende een paar maanden in de zalige verwachting geleefd, dat er iemand zou zijn, die naar mij luisterde, wie weet, misschien wel met eenige belangstelling.

Eigenlijk is het dus geen „Semarangse brief“, dien ik U schrijf. Beter ware het te schrijven: indrukken van een kustbewoner. Gij weet, dat de Batavianen, als zij de inwoners van Cheribon, Semarang, Soerabaja enz. willen aanduiden, spreken over „mensen van de kust“.

De nieuwe verbinding Semarang-Cheribon-Batavia dan had mij in juist 12 uren sporens op de plaats van bestemming gebracht. Wat een verschil met een 10 jaren geleden!

Hoff. van H. M. de Koningin.

O. C. L. VOSVELD,

Opticiën - Instrumentmaker.

Korte Poten 42 - Tel. 3957 - Den Haag.

Hoff. van H. M. de Kon.-Moeder

Toen ging men van Semarang naar Djoeja, en dan over Maos, Bandoeng en Buitenzorg naar Batavia; zoo ongeveer dus als iemand die van Amsterdam over den Haag, Rotterdam en Gouda naar Utrecht zou reizen. Nagenoeg alle belangrijke havenplaatsen op Java liggen aan de Noordkust; wat lag dus, toen het Gouvernement een spoorlijn over Java ging aanleggen, meer voor de hand dan dit langs den kortsten weg tusschen die kustplaatsen te doen, met een stel daar ongeveer rechthoekig op staande voedingslijnen? Maar zoo'n oplossing, die iedereen zou kunnen vinden, was blijkbaar te eenvoudig. Men heeft een weg aangelegd, die voor een groot gedeelte door het gebergte loopt, o zeker, schilderachtig ongetwijfeld, en met zeer kostbare kunstwerken. En ziet, nu begint men langzamerhand dien kostbaren weg overbodig te maken, nadat er miljoenen en nog eens miljoenen aan zijn besteed. Voorwaar een dure les!

De reis langs de noordkust, al voert zij ons dan niet door het verrukkelijke gebergte van den Preanger, is daarom niet zonder bekooring. Het eerste gedeelte van Semarang af, wat ge in de vroege morgenuren doorstroomt, gaat als door één groote, levendige desa, door lommerrijk geboomte, door een echt tropischen plantengroei met al zijn weelde en decoratieve pracht. En plotseling wordt het licht, en ziet ge aan uw rechterhand, op nauwelijks eenige meters afstand, de golven van de Java-zee rustig aanrollen en in zilverschuim tegen oude, verweerde rotsblokken en grillig gevormde boomstammen opspatten. Hoe loom, hoe traag rollen ze aan, hoe olieglad is het oppervlak van de zee, die in het verre verschiet met den hemel in één gloeiend waas vervaagt. Op de langzame deining wiegt moe en eenzaam een visschersprauw. Soms telt uw speurend oog er wel eens twee, of zelfs drie! Waar zijn de tijden, toen een uitgebreide visschersvloot van duizenden kielen deze wateren verlevendigde, toen de Java-zee haar schatten leverde en aan honderdduizenden nijvere handen haar rijkdom bood? En thans? Het armzalige gedroogde vischje, dat de Javaan als toespijs bij zijn handjevol rijst eet, wordt in hoofdzaak uit Siam ingevoerd. Hier moet iets niet in orde zijn. Kom, heeren Koloniale specialiteiten, hoe zit dat?

Voorbij Cheribon krijgt het landschap een geheel ander karakter. De uitgestrekte rietvelden worden vervangen door onafzienbare rijstvelden. Onwillekeurig was ik zoo'n beetje aan het mijmeren geraakt. De ontzaglijke winsten, die in de afgelopen maanden met de suiker zijn gemaakt, winsten, die met geen miljoenen zijn te begrooten, komen slechts voor een verdwijnend klein deel aan Java's bevolking ten goede. Hoogstens zal het met riet beplante areaal een sterke uitbreiding ondergaan, zullen er nog meerdere fabrieken worden in werking gesteld; maar bij den vrijwilligen (!) verhuur van zijn gronden zal Kromo of Wongso geen kwartje per bakoe meer krijgen, noch zullen de loonen (tenzij dan ten gevolge van andere oorzaken) eenige stijging ondergaan. Het streven, om de suikerindustrie uit te breiden, treedt o.a. duidelijk aan het licht, waar men zelfs op eilanden buiten Java het oog heeft laten vallen. In de eerste plaats komt dan Bali aan de beurt. De bevolking geniet daar een ongekende welvaart, voornamelijk ten gevolge van het ontbreken van groot-grondbezit, en staat in ontwikkeling en beschaving verre boven die van Java. Iedere landbouwer is daar eigenaar van zijn grond. In vele opzichten zijn de agrarische toestanden daar te vergelijken met die van Nederland. Het is daarom alleszins begrijpelijk, dat de Regeering aarzelt om hier vergunningen tot het in werking brengen van suikerfabrieken te verleenen, waardoor de bevolking binnen weinige tientallen van jaren onverbiddelijk tot den staat van koelie zal zijn veroordeeld.

Hoe lang zal zij echter aan dien drang weerstand kunnen bieden?

Maar hier, zoo mijmerde ik verder, deze vruchtbare velden, zich uitstrekkend tot in het verste verschiet, die sawa's met padi, waar uw oog zich ook heen richt, dat is de eigen landbouw van den Javaan, dat is zijn voedsel, dat is zijn nationale welvaart....., totdat mijn buurman mij de nuchtere opmerking maakte, dat al die rijst, in streken zoo groot als een provincie van Nederland, in handen is van Chinezen! Weg illusie!

Tegen den avond stoomen wij het station Kemajoran te Weltevreden binnen. Wat leven wij toch snel! Ongeveer 10 jaar geleden sprak iedereen van het groote, nieuwe station Kemajoran. Nu voldoet het letterlijk in geen enkel opzicht meer aan de behoeften van het verkeer. Van een reusachtig centraalstation op het Koningsplein zal vooreerst wel niets komen. Dat van Kemajoran zal nu vervangen worden door een grooter station in het zuidelijke deel van de stad, waar de uitbreiding het grootst is. Zooals u zult weten, is het land Gondang-dia, in het Z. W. deel van Weltevreden, sedert eenige jaren in eigendom overgegaan aan de naamlooze vennootschap de Bouwploeg, die een geheel vrijstaand kantoorgebouw heeft laten bouwen, dat, en wat stijl, en wat afmetingen betreft, aan de groote moderne Europeesche gebouwen doet denken. Die maatschappij legt nu alleen, volgens het door den Gemeenteraad vastgestelde uitbreidingsplan, de straten aan en verkoopt dan de daaraan gelegen perceelen. Daar ziet men dan met ongelooflijke snelheid de huizen verrijzen. De muren zijn meestal van bepleisterd haringgraatstaal opgetrokken en zijn nauwelijks droog, of de bewoners zijn er al in. Maar denk nu niet aan het typische Indische huis van vroeger, met zijn breede oprijlanen, zijn statige zuilenrijen, zijn ruime, met marmer geplaveide galerijen, zijn hooge daken, die het huis koel houden, zijn vorstelijke erven. Denk ook niet aan villa's, die in de stilte van den tropischen nacht vol zilveren maneprecht onder 't zwart van dicht geboomt verschuilen. Men bouwt nu

andere, heel andere. De huisjes hebben vóór, soms ook nog achter, een stukje erf van eenige meters in het vierkant, en staan nagenoeg vlak tegen elkander aan. Als men zóó doorgaat, zal het zoogenaamde villa-systeem weldra door dat van den gesloten bouw (stel u voor, in Indië!) zijn vervangen. Ik zag huisjes met kamertjes van 4 bij 4 Meter, waarvoor een huurprijs van f 100.— 's maands wordt betaald. Voeg daarbij een enorme prijsverhoging van allerlei levensmiddelen, en ge zult begrijpen, dat de toestand, vooral voor ambtenaren, die in geen enkel opzicht deelen in den toenemenden bloei van allerlei ondernemingen, steeds bedenkelijker wordt. En nu moge men wel zeggen, dat de ambtenaar in de eerste plaats voldoening moet zoeken in zijn werk, in zijn strenge plichtsbetrachting enz., enz., het is met dat al niet aangenaam, als handelsmensen en kooplieden, die als zij eens een flinken slag slaan, nooit zullen toegeven, dat dat een stom geluk is, integendeel altijd den mond vol hebben van eigen energie; op ambtenaren, die geen auto van een 10 mille tot hun beschikking hebben, wordt neergezien als op een soort schadelijk voortwoekerende parasieten. Met het oog op dergelijke verhoudingen zal ik dan ook iedereen, die er over denkt om naar Indië te gaan, den raad geven: ga, maar niet als ambtenaar. Ga op een kantoor werken, in een zaak, in een sigarenwinkel of wordt kapper (een onzer Semarangse kappers, die een paar jaar geleden, geholpen door een snuitertje van een jaar of veertien, ijverig baardschrapte en hoofden wiesch, houdt er tegenwoordig zijn eigen auto op na!), maar wordt geen ambtenaar, tenzij ge gefortuneerd zijt en u uit philanthropische overwegingen voor Indië wilt opofferen.

Intusschen, geachte Redactie, heb ik u van mijn bezoek aan Batavia nog bijna niets verteld. Mag ik dat dan den volgenden keer doen?

SI PANTEK.

Naschrift: Het doet ons genoegen, dat Si Pantek, van wien wij in lang niets mochten hooren, weder eens een echten Indischen boom is komen opzetten, waarbij uiteraard eenig gezellig klagen of mopperen niet mag ontbreken. De lezer zal begrijpen, dat wij, die gaarne ieder zijne meening doet zeggen, door de opneming dezer brieven niet gerekend willen worden, geheel in te stemmen met al wat de verhalen zich al voortpratende en mijmerende laat ontvallen.

Red.-Com.

Suriname.

Wij moesten in de adresboeken van Amsterdam en Rotterdam een paar adressen opzoeken. Daarmede bezig zijnde kregen wij den inval eens na te gaan of er in deze steden ook straten of pleinen genoemd zijn naar onze West-Indische Koloniën. In Rotterdam vonden we niets. Tot zekere hoogte is dat te verklaren. Rotterdam heeft betrekkelijk weinig aanraking gehad met die koloniën.

Maar Amsterdam, dat van 1683—1770 voor één derde en van 1770—1791 voor de helft eigenaar der kolonie is geweest! Amsterdam, welks suikerhandel in de 18de eeuw bijna geheel steunde op Suriname! (Zie Reesse, De Suikerhandel van Amsterdam van 1813—1894, 's-Gravenh. 1911, blz. 122). Amsterdam, dat op zijn mooiste grachten heerenhuizen heeft zien verrijzen, gebouwd van in Suriname verdiend geld! In de stratenlijst van Amsterdam vonden we slechts één nieuwe kade naar Suriname genoemd, de „Surinamekade“!

De vroege vaders van 's-Gravenhage, dat zeker minder dan Amsterdam met Suriname te doen heeft gehad, hebben van meer historischen zin blijk gegeven; aan een der netste straten van de residentie hebben zij den naam „Surinamestraat“ gegeven. Daarnaast loopt de „Paramaribostraat“. Wij herinneren ons, dat wijlen de oud-gouverneur van Suriname, Jhr. Mr. T. A. J. van Asch van Wijck, een tijd lang op den hoek van beide straten heeft gewoond. Dan heeft Den Haag nog een van Aerssenstraat. Of deze genoemd is naar gouverneur van Aerssen van Sommelsdijk of naar een anderen van Aerssen weten we niet.

Ook weten we niet, of de Zeeuwsche steden in haar stratenamen de herinnering aan de oude volksplantingen hebben bewaard. Onze lezers zouden ons zeer verplichten, zoo zij ons mededeeling wilden doen van stratenamen in ons land, die verband houden met de West-Indische koloniën.

De meeste Nederlandsche steden nemen in omvang toe. Alom verrijzen nieuwe wijken, nieuwe straten. Er is dus gelegenheid te over om goed te maken wat verzuimd is. Curaçao-laan, Bonairestraat, Aruba-plein, St. Eustatiusplein, St. Martinstraat, Saba-laan klinken aangenaam dan menige Nederlandsche straatnaam. Ook Krijssensstraat, -laan of -plein en Stuyvesantstraat mogen er zijn. De gemeente-secretaris van Amsterdam is een Surinamer van geboorte; hij geve aan burgemeester en wethouders een wenk. Een van de wethouders van Rotterdam is een oud-Surinaamsch hoofdamtenaar. Ook aan zijne aandacht

De Haagsche Commissiebank

37-39 Prins Hendrikstraat - - - 's-Gravenhage.

Effecten - Coupons - Beleeningen
Prolongatie - Deposito - Cheques

Safe-Inrichting.

C.L. BOUCHER
WOONT
PAPESTRAT 11
SPECIALITEIT IN:
AMERIKAANSCH KANTOOR
ARTIKELN - VULPENHOUDERS
BOEKBINDERIJ - BOEKDRUKKERIJ
- STEMPELINRICHTING

Middelbare School v. Handel en Administratie, LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met als onderbouw eene H. B. S. met 3 j. cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken **gelijkgesteld** met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus.** Eveneens officieel als zoodanig erkend. De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H. B. S. 5-j. c. eerst beslist behoeft te worden na het afloopen der 2e klasse. De school wordt ook door Meisjes bezocht. Prospectus en inlichtingen bij den Directeur
F. TIJMSTRA.

TIMMERS & FOEKENS

IN

EFFECTEN en ASSURANTIËN

Laan van Meerdervoort N°. 237

TEL. HAAG 8017.

Informatie-Bureau voor Indische Fondsen.

Vleeschhouwerij en Spekslagerij

GEBR. DE RIDDER,

Valeriusstraat hoek Dunklerstraat. - Den Haag.

Tel. Interc. 2648.

Specialiteit in fijne soorten Worst- en Vleeschwaren.

EIGEN SANITAIRE KOELINRICHTING.

VERKOOPHUIS „HAGA“
STILLE VEERKADE 6-8. TELEFOON 8010

Levering op gemakkelijke betalings-
conditiën van Dames-, Heeren- en
Kinderkleding. — Meubilering.

Postzegels

voor verzamelaars te koop gevraagd, los of in Album; ook gelegenheid om in te zenden voor de veilingen.

C. J. REYERSE, Spui 147.

worden de West-Indische Koloniën aanbevolen, wanneer er weer straten of pleinen gedoopt moeten worden. Men late niet den indruk voortbestaan, dat men zich schaamt voor de verarmde takken der familie. Naar onze Oost-Indische koloniën heeten genoeg straten. De beurt is nu aan onze West.

* * *

In „De Gids” van Augustus een korte bespreking door Prof. Mr. D. van Blom van Dr. Wynaendts Francken's boek „Door West-Indië”. Daaruit deze aanhaling: „... „Ietwat bedenkelijker is de, als heel het verhaal in populair trant gehouden, propaganda voor verkoop van Suriname aan Noord-Amerika, of aan Duitschland, Monroe ten spijt. Dit is een probleem, dat met te vele gewichtige adjectieven kan worden versierd, dan dat het in dr. Francken's reisverhaal, met zijn aanspraken wél op prijzende maar niet op zwaar klinkende bijvoegelijke naamwoorden, had mogen besproken worden”.

* * *

In dezen tijd van mobilisatie met den aankleve van dien, zal het onze lezers wellicht interesseeren te vernemen, hoe de vaders in de koloniën zich wisten te behelpen. Wij schrijven daarom eene proclamatie over, door den heer Fred. Oudschans Dentz uit de Suri-naamsche archieven opgediept:

„Laurens Verboom, commandr van de Provincie van Zurriname, Rivieren en Districten van dien, Capt'n van een Compagnie voetknegten, ten dienste van de Vereenigde Nederlanden.

Alsoo ons Magasijn 't eenemaal ontbloomt is van Levensmiddelen tot onderhoudt van het tegenwoordige Guarnisoen, dat oock de schepen jongst uyt den Vaderlande gecomien, ontbloomt sijn van Vleys, Speck, Broot en Ca, soo vinden wij ons genecessiteert af te senden den Vaandrager Dirck Groenwoodt ende daartoe te gelasten, benevens de Berque daar Schipper op is Anthony Valck naa de oplantse Divisie bij de Joodsche Natie met eenige soldaten, omme op yder Plantage een ofte meer soldaten voor eenigen tijt te laten (soo als in de Riviere de Comewine is geschiet ende nogh doet) versoekende, dat de Respective Planters yder een sijn soldaat of soldaten sal fourneren van cost en de drank tot naeder ordre, opdat wij door dat middel het gemelte magasin eenige verlichtingen toebrengeu mogen, derhalven comandieren ende gelasten wij dat onse ordre mag worden gepareert, alsoo wij sulcx ten dienste van den Lande noodigh hebben bevonden te behooren. Aldus gedaan Zurriname den 6 November 1683”.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Het Decentralisatie-Congres. Darma Koesoema bespreekt dit in de Goentoer Bergerak en schrijft o.m.: Behalve een zeer kleine minderheid, welke wij kunnen noemen de behoudende partij in ons vaderland, is men het er roerend over eens, dat den landszonen eindelijk het kiesrecht toegekend dient te worden, waarnaar zij nu, bij de ontwaking na den meer dan 300-jarigen slaap, zoozeer hunkeren. 't Is ons daarom niet recht duidelijk, dat er nu nog ingezetenen van N.-I. zijn, die beweren, dat de bruine broeder geen belang zou stellen in het wezen van den gemeenteraad. Als men een weinig Maleisch kent en zich getroost, de in het Maleisch gereedigeerde bladen te lezen, dan ontwaart men toch dat er wel degelijk drang is, om mee te kiezen, teneinde personen in den gemeenteraad te brengen, die voor de volksbelangen kunnen opkomen.

Daarom hulde aan den man, die den zedelijken moed heeft getoond, de stelling te verkondigen en te verdedigen: De Javaansche burgervader moet ook het recht hebben om eigen vroedevaders te kiezen. Wij zijn volstrekt geen voorstanders van persoonsverheerlijking, doch moeten toch te kennen geven, dat, wanneer eenmaal den Javaan het burgerrecht zal worden toegekend, de man, die daarom heeft gevochten, dubbel en dwars een standbeeld verdient van het dankbare Javaansche volk!

Zeer zeker wordt door ons niet onderschat de zware verantwoordelijkheid, welke zal rusten op de nog zwakke schouders van den Javaanschen afgevaardigde. In vele gevallen zal hij aanvankelijk in intellect de mindere zijn van zijn niet-Javaansche collega's. Maar wij vertrouwen, en onderschrijven volkomen de verklaring van den heer Coster (S. V. D.), waar hij zeide: „Geef het kiesrecht, dan komt de geschiktheid wel!” Immers, wie kan beter voor zijn belangen opkomen dan de belanghebbende zelf.

Een klein incident had bijna plaats, toen de heer Sneevliet pleitte voor vrijheid van meenings-uiting. Hij was van opinie, dat het congres de plaats was om te protesteeren tegen het knechten der vrijheid van een Tjipto, voor wien hij zijn hoogachting uitsprak.

De verdediging van Tjipto kon echter geen genade vinden in een vergadering, waar zoovele regeeringspersonen tegenwoordig waren. Maar..... de vereeniging van „Locale belangen” heeft geen rechtspersoonlijkheid en het art. III Regeeringsreglement bestaat nog, wat echter niet wegneemt, dat de vergadering droeg een politiek karakter.

De Regeering heeft dus nog steeds het recht om de vereeniging van „Locale Belangen” tot een verboden vereeniging te verklaren.

Niet onwaarschijnlijk waren dit de overwegingen, waarom de voorzitter den spreker met nadruk verzocht bij het kiesrecht te blijven.

Betreffende het betoog van den Regentenbond wordt het volgende aangeteekend: R. M. A. Achmad Djajadiningrat, Regent van Serang, meende, als vertegenwoordiger zijner vereeniging, den prae-adviseur, den heer D. van Hinloopen Labberton, en de vergadering te moeten waarschuwen tegen overijling in zake het toekennen van kiesrecht aan Inlanders. Na eenige punten van het prae-advies te hebben behandeld, gaf spreker den vergadering in overweging, in plaats van het voorgestelde algemeen kiesrecht, getrapte verkiezingen in het leven te roepen. Hij zeide, dat de dessa's sedert lang verkiezing kennen. Deze (de dessa's) kunnen in verschillende wijken verdeeld worden, welke kiezers kiezen, die samen dan weer het lid van den Raad kunnen aanwijzen.

„Natuurlijk”, merkt schrijver op, „welke regent zou kunnen dulden, zijn macht te moeten deelen met den orang ketjil sadja !!! Wij kennen van nabij dessa-hoofd-verkiezingen. Wij twijfelen er, niet aan, dat velen weten, hoe het in de dessa in zulke gevallen toegaat. De thans voorgestelde verkiezing lijkt ons zeer nauw daaraan verwant. Wij staan er wantrouwend tegenover. 't Doet ons onwillekeurig denken aan halfheden, zooals de bestaande vorming van Javaansche officieren, rechters enz. De praktijk heeft geleerd, dat dergelijke maatregelen geen bevredigende resultaten hebben kunnen afwerpen.

Waarom het kerngezonde kind, dat begint te loopen, zoo krampachtig vastgehouden? Laat het op eigen beenen leeren staan, laat het strompelen en vallen, twee, driemaal struikelen, dat is gezond, ten slotte zal het, na de opgedane ondervindingen, en naar mate zijn beentjes sterker worden, doel bewust kunnen voortstappen.

Regentenbond, gij, die vermeent de „Vader” te zijn van het opkomende Javaansche volk, bestudeer goed de wordingsgeschiedenis van de Vereeniging Sarekat Islam. Hoe onzeker was aanvankelijk haar gang; hoe flink loopt zij nu. Zie de fiere houding van den S.I.ër, Achmad, die namens zijn organisatie spreekt; hoor hem zijn ideeën verkondigen en verdedigen! Zijn dit geen teekenen van vooruitgang, nm. dat de S. I. weet, wat zij wil? (Wel jammer, dat deze strijder onze geleerden heeft verlaten, teekent de redactie daarbij aan).

In zijn repliek gaf de heer van Hinloopen Labberton dan ook niet onduidelijk te kennen, dat de Regentenbond, wanneer deze niet toegeeft aan den volksdrang, in de toekomst zal zijn een rem voor den Javaanschen vooruitgang. Schrijver besluit:

„Wij zouden aan het betoog van den prae-adviseur nog willen toevoegen: 't is aanbevelenswaard, om de instructies voor de Regenten aan een ernstige herziening te onderwerpen, deze beter te doen aanpassen bij den heerschen den Tijdgeest.

Tot slot wilde schrijver nog vermelden het betoog van den heer J. J. Teeuwen, die namens de vereeniging Insulinde sprak en constateerde, dat de wenschen van de niet dood te drukken geest der Indische Partij met versneld tempo naar voren worden gebracht en meer en meer de publieke goedkeuring zal wegdragen. De strekking van het prae-advies van den heer van Hinloopen Labberton in zake algemeen kiesrecht komt immers overeen met den hartewensch van de I. P.; alleen wenschte de heer Teeuwen, zijn principes getrouw, geen onderscheid van rassen, doch alle ingezetenen van N.-I. als gelijk-gerechtigde menschen te beschouwen. Ook schrijver vindt dit het meest gezonde standpunt.

Moge de stad Semarang — zoo eindigt D. K. — waar deze grootsche idee besproken en verdedigd werd, de reveille over geheel Insulinde luide doen klinken en tot in de verste dessa verstaan worden!”

Asymptoot. In de Darmokondo is een open brief

Wegens vertrek naar Indië

ter overname aangeboden te Haarlem, tegen billijken prijs, een **geheele** of **gedeeltelijke Inboedel**, desverkiezende ook de huur van het huis over te nemen.

Te bevragen onder letter D. aan het Bur. v. d. Blad, Nobelstraat 20, Den Haag.

INSTITUUT „HAAGSCHE TEEKENCURSUS”

OPGERICHT 1906.

Gevestigd Galileistraat 2a. - Den Haag.

Opleiding L. O. en M. O. Teekenen.
Onderwijs in Etsen, Schilderen en Kunstnijverheid.
Spreekuur: Dinsdag 7—9 n.m. en Vrijdag 2—3 n.m.
Directie: W. H. BIK.
J. VAANDRAGER.

HEINEKEN'S

Glazenwasscherij

STOOM JALOUZIEËN- EN ROLLUIKENFABRIEK

Fabriek van Geschilderde

: Gordijnen :

in meer dan 500 dessins

KLENUS Stofzuigmachine

Hof- en Rijksleveranciers

'S-GRAVENHAGE

Kettingstraat No. 6 - Telefoon 2478

Schill & Capadose

Hofstraat 17 .. .. 's-Gravenhage

BANKIERS - KASSIERS.

ADMINISTRATIE VAN VERMOGENS.

SAFE-DEPOSIT.

OPEN EN GESLOTEN BEWAARNEMING.

DEPOSITO's, PROLONGATIES.

CHANGE.

ASSURANTIE. LEVENSVERZEKERING.

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES

WELBEKEND - BU ALLEN DIE MET VERLOF IN NEDERLAND VERTOEFEN

DEGELUK ONDERWIS IN

DUITSCH, ENGELSCHE, FRANSCH, SPAANSCH, ITALIAANSCH.

LET OP HET JUISTE ADRES DER ORIGINEELE BERLITZSCHOOL
OVER DE WAALSCHER KERK

58de NOORDEINDE NIET BOVEN KRUL TEL: 2234

opgenomen van het hoofdbestuur van Boedi Oetomo, gericht aan den Gouverneur-Generaal, waarin uit naam dezer vereeniging onder de aandacht gebracht wordt, dat in het Militair Tijdschrift een artikel is opgenomen, „Asymptoot” ondertekend, dat als beleedigend voor de Javanen moet worden beschouwd. Hetzelfde blad beweert later, dat de Regeering haar ernstige ontevredenheid aan den redacteur van dit Tijdschrift te kennen heeft gegeven over het opnemen van bedoeld artikel.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Het Pek-Tjoen-feest. Voor zooverre wij weten — alzo de Perniagan. — wordt dit slechts nog te Batavia gevierd. Maar dit jaar waren het slechts enkele jeugdige Chineesjes, die in prauwtjes pret maakten op het water. Het is een soort van water carnaval, en behoort tot een van de vele Chinese feestelijkheden, die bij het instellen van de Chinese Republiek werden afgeschaft.

Hwa Yoe Hwee Kwan. Dit is de naam eener Chinese Societeit, welke te Ambengan (Semarang) zal worden opgericht, verhaalt de Bintang Soerabaja. De noodige inschrijvingsbiljetten, in het Maleisch gesteld, worden in de stad rond verspreid om de ingezetenen op te wekken obligaties er voor te nemen. Er zijn 3000 obligaties, elk van f 25.—, zoodat het kapitaal f 75000.— bedragen zal. Men is van plan in deze Societeit ook een toneelzaal in te richten en alles in dit gebouw zal op Europeesche leest geschied worden.

Gouvernements Pandhuisdienst. Hetzelfde blad geeft eenige beschouwingen over de werking dezer inrichting. Men zegt, dat de taxaties te hoog zijn, en dat zulks in 't belang van de Inlanders werd gedaan. Schrijver acht dit echter niet in het belang van een bepaalde categorie van beleeners, (zijnde de meeste Inlanders), maar is overigens vol lof voor dezen tak van dienst, die z. i. goed in elkaar zit; er wordt flink gewerkt en volgens een bepaald systeem. De Inlanders schijnen met deze regeling ingenomen te zijn, omdat zij met hunne neigingen en inzichten strookt en zich aan de dessainstellingen aanpast. Maar toch zullen de gouvernements-pandhuizen, naar het oordeel van den schrijver, de Inlandsche samenleving niet vooruit brengen. Aan de verkeerde neigingen en slechte eigenschappen van den Inlander wordt te veel toegegeven. Het wordt hem te gemakkelijk gemaakt om geld uit te geven; hij wordt nog meer dan anders in de gelegenheid gesteld onnoodige uitgaven te doen ten koste van het allernoodigste. Indien werkelijk de kleine man er door geholpen moet worden, dan zou er z. i. een soort van controle moeten bestaan ten aanzien van het doel, waarvoor geld wordt aangevraagd en de wijze, waarop het opgenomen geld wordt besteed. Zoo niet, dan zal op den langen duur de bevolking verarmen, juist door de hulp van de gouvernements-pandhuizen. De Chinese pandhuizen stelden lage taxaties en hooge renten vast; maakten daardoor groote winsten. De Inlandsche beleeners kregen heel weinig voor hun pand in handen en het werd hun daarbij nog moeilijk gemaakt de panden weder in te koop. Goederen van geringe waarde werden als 't ware geweigerd. Op de pandventures werden allerlei akals (listen) gebruikt om de eigenaren en ook andere personen te beletten het een en ander te koop. Slechts de Chinese kongsis werden toegelaten. Van daar, dat de Inlanders vroeger niet dan noodde er toe overgingen hunne goederen in pand te geven. Alleen als zij niets meer hadden om te eten of geld nodig hadden voor verschillende feestelijkheden, kwamen zij in het pandhuis terecht.

De Gouvernements-pandhuizen houden er een ander systeem op na. De taxaties zijn hoog, naar de marktwaarde gesteld, en nu gaan dientengevolge de Inlanders gaarne naar het pandhuis, wat wel te begrijpen is. Maar voor zwakke mensen, die geld aanvragen voor geen bepaald nuttig doel, is deze instelling een ramp. Voor de — om zoo te zeggen — hongerige mensen, zijn de hooge taxaties goed te noemen, maar voor de hierboven bedoelde categorie van beleeners niet. Als de nood er is, dan is 't goed, dat men dadelijk en redelijk geholpen kan worden; maar er wordt dikwijls meer geleend voor feesten, geschenken en andere zaken, waarvoor men anders geen geld zou uitgeven, als men 't niet had en 't geld daarvoor ook niet krijgen kon. De pandhuizen moesten eigenlijk een instelling zijn alleen voor mensen, die werkelijk in nood verkeerden en te gronde zouden gaan, indien zij niet geholpen werden.

Vorstenlandsch Nieuws. De „Pewarta Soerabaja” vermeldt, dat binnen kort in het Pakoe Alamsche huis in

Djokdja het huwelijk gesloten zal worden tusschen Raden Adjeng Amirati, zuster van Prins Soerjodilogo (hoofd van de Pakoe Alam) en Raden Mas Ario Soerjo Soeraso, zoon van wijlen Pangeran Adipati Ario Mangkoe Negoro V van Soerakarta. Den 4en Juli j.l. zou er een receptie geweest zijn te Djokjakarta, waarbij het Europeesche publiek in groote getale was uitgenoodigd.

Hetzelfde blad vernam, dat de Soenan van Soerakarta te Pekalongan geweest is, om, zooals beweerd wordt, van den aftredenden resident afscheid te nemen, maar eigenlijk om te gaan offeren op een heilige plaats in Tegal, ten einde den zegen des hemels af te smeeken voor zijn aanstaand nieuw huwelijk. Veel bekijks had hij niet. — Kromo is wereldwijd geworden en ziet thans in de bioscopen veel mooiere vertooningen. De Soenan legde bezoeken af bij den Resident van Pekalongan en den assistent-resident van Batang, maar vooraf kwamen de adjudanten de zalen inrichten, waar de Soenan ontvangen zou worden, want het zoogenaamde „doedoek statie” moest daar evenals in de kraton van Solo plaats hebben. Ook de batikkerij van mevrouw van Zuylen werd met een bezoek vereerd.

Politie-regelingen. De „Perniagan” verneemt, dat de heer Hoorweg, adviseur voor de politie-reorganisatie, te Semarang is geweest. Er zullen nu op Java alsnog, door bezuinigingen op den dienst der gewapende politie en op den politiedienst in de Buitenbezittingen, gelden voor de politie-reorganisatie op Java beschikbaar komen, waardoor 30 nieuwe politiesthuizen gebouwd zullen worden. Daarvan komen er 15 te Soerabaja, 10 te Batavia en 5 te Semarang. Zij zullen f 4000 per stuk kosten en wat Semarang betreft als afmetingen hebben 10 bij 12 M. Vóór den 1en Januari van het volgende jaar moeten ze reeds geheel gereed zijn. Aan de havenposthuizen wordt mede een bureau verbonden voor den opziener der havenpolitie, terwijl de havenmeester in het vervolg geen bevoegdheid meer met de havenpolitie hebben zal. Mede voor den havendienst zal de politie de beschikking over een politieboot voor haven en reediedienst krijgen. Aan een dergelijk vaartuig bestond reeds geruimen tijd behoefte.

Van Vreemde Koloniën.

Britsche handel niet actief genoeg, de Nederlandsche misschien evenzoo.

Volgens een uiting van de Australische handels-grooten, zijn zij zeer teleurgesteld door de te geringe activiteit die de E. handel in 't werk stelt, om de leemte aan te vullen door het uitvallen van de D. concurrentie ontstaan. De tariefbevoordering ten spijt, is geen groote toeneming van E. handel in Austr. te bespeuren. De plaats tot nu toe door D. ingenomen, wordt met ijver en kracht vermeersterd door Amerikaansche en Japansche importeurs.

Heeft de Nederlandsche handel hier geen taak en geen kans? De ligging van onze O.-I. koloniën is bijzonder gunstig. Met nauwe samenwerking en vermeerdering van de onderlinge belangen gaat niet alleen een handels- en een oeconomisch belang gemoeid, maar wordt ook onze politieke positie in het Verre Oosten versterkt. Omgekeerd zal voor uitbreiding van de Amer. en Japansche belangen in Australië, het bezit van onze koloniën door andere mogendheden te meer gewild worden.

Handel en regeering mogen dit berichtje o.i. niet onopgemerkt voorbij laten gaan; er kan een poel van ellende voor ons uit voortkomen, indien wij, als van ouds de zaken maar op haar beloop laten; er kan een schat van voordeel uit te halen zijn, wanneer wij de groote kolon. mogendheid durven zijn, die wij zijn.

De katoenoorlog.

Naar 't zich laat aanzien zal Gr. Britt. er toch toe komen katoen tot onvoorwaardelijke oorlogscontrabande te verklaren, maar wil het de protesten van Amerika tot zwijgen brengen, door de katoenplanters schadeloos te stellen.

De beweging om Eng. te dwingen den overschietenden oogst te koop schijnt van D. zijde gesteund te zijn, in de verwachting dat het offer Eng. te zwaar zou wezen, waardoor dan de Amer. tegen Gr. Br. zouden worden opgezet. Den planters in het Zuiden is beduid, dat hun door den maatregel, die katoen invoer naar D. zou verbieden, groot nadeel te wachten staat en dat de eenige manier om Eng. tot rede te brengen is, den uitvoer van munitie uit Amerika te verbieden. Zelfs het vooruitzicht op aankoop van den oogst door Eng. voldoet echter velen niet. Vooreerst zal de te bedingen prijs zeker te laag zijn, want D. zou gaarne buitengewone prijzen betalen om katoen voor zijn legerbehoefte te krijgen. Vervolgens zal de opstapel van katoen in Eng. na den oorlog tot ernstige moeilijkheden leiden. Zoo blijven er stemmen op gaan, om zelfs indien Gr. Br. de katoen wil kopen, hier niet op in te gaan, maar, als deze tot contrabande wordt verklaard, van de Amer. regeering een verbod tot uitvoer van munitie te eischen.

Engelsch kapitaal in Z. Amerika.

In verband met de stemming tusschen Gr. Britt. en Ame-

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten
Visch, Vleeschwaren
Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog, Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

A. KOGELS & ZOON

Prinsestraat 52-56 - Tel. 2825. - Den Haag.

Nieuwste modellen **LINCOLN SHOES**

boven gekleurd Stof
of glacé, rond lak
of glacé.

Laarzen . . . f 10.75

Molières . . . - 9.75

Vraagt onze volledige
catalogus.

Wekelijksche
verzending naar
de Tropen.

Firma J. SCHEENHOUWER & Zn
Gevestigd 1844.

Complete Meubilering.

Prinsegracht 26 - 's-Gravenhage - Telefoon 5164.

Muziek School

VAN DE

Haagsche Stichting voor Muziek M. U. S. I. C. A.

Kanaalstraat 1. - Tel. H. 8320.

Directeur: RUD. J. LOMAN.

ONDERWIJS in Piano, Viool, Violoncel, Solozang. Voorts voorbereidend en voortgezet Theoretisch onderwijs, Harmonie, Muziekgeschiedenis, Rhytmische Gymnastiek.....

RUYS' Handelsvereniging

Amsterdam - Rotterdam - Den Haag - Groningen

„Multiplex Hammond Schrijfmachine”

Moderne Kantoormachines - Stalen Meubelen

Prinsestraat 27 ===== Telefoon 2804

Kledingmagazijnen P. VAN DEN BRUL

AMSTERDAM
Nieuwendijk 184.

DEN HAAG
Veenestraat 15.

HOORN
Grote Noord 9.

LEEWARDEN
Nieuwe Stad 94.

GRONINGEN
Heerenstraat 24
en 59.

ONZE GEMAAKTE

**HEEREN-, JONGEHEEREN-
en KINDERKLEEDING**

is BEKEND SOLIDE en munt
uit door Eleganten Pasvorm
en KEURIGE AFWERKING

Kleedermakerij van den eersten rang

OOST- EN WEST-INDISCH LITERAATUUR-OVERZICHT.

Oer-menschen.

Pr. J. v. d. Kolk schrijft in de Annalen van O. L. Vrouw van het H. Hart, een serie artikelen over de zeden en gewoonten der Marindineezen van Zuid-Nieuw-Guinea. De schr. weet heel aardig te vertellen van zijne onbeschaafde, maar toch goedaardige Papoea's. Het artikel in het nr. van 1 Augustus begint als volgt:

Dat oer-menschen ook beleefde menschen kunnen zijn, hadt ge misschien niet gedacht. Maar men moet dien term niet te eng-Europeesch opnemen. Boekjes van wellevendheid worden hier niet gedrukt, maar de oude lui, en vooral de moeders, weten hunne kinderen de voornaamste beginselen van Marindineesche beleefdheid wel in te prenten. Het staan, zitten, praten, eten, enz. moet geschieden volgens de bepaalde landsgebruiken of men is onbeleefd, niet netjes. Een Marindinees zonder „manieren" is niet in tel. Maar men moet van oer-menschen geen verrijnde etiquette en flauwe conventies verwachten, daarvoor zijn deze menschen te „natuurlijk". Beleefdheidsvormen zijn bij hen slechts uitvloeisels van genegenheid, gastvrijheid, eerbied; soms ruw en in schijn onfatsoenlijk, maar toch altijd oprecht en goedgemeend. Je baard aaien met vieze vingers, fideel en hard op je schouders kloppen, je omknellen dat ge denkt te zullen stikken en in ieder geval last heb van hun vettig lijf en ransige odeurtjes, je naar beneden duwen, om op een vieze mat plaats te nemen, je op honderd meter afstand al toejouden met veel poeha, — dat alles is beleefd, is oprecht, is echt-gemeend. Weer zoo iemand niet af als een „onbeschoften vlegel", want hij zou 't zeer kwalijk nemen en denken: „die meneer is een lomperd en kent geen manieren: anem-ha bake: 't is geen echte mensch".

1865 - Nias-Zending. - 1915.

In het najaar zal het 50 jaar geleden zijn, dat het Rijn-sche Zendinggenootschap te Barmen, op het eiland Nias zijn arbeid aanving. In No. 4 van „Een vaste burg is onze God", het orgaan van het Nederl. Luthersch Zendinggenootschap, wordt dit feit met een geschiedkundig overzicht herdacht. Ook geeft de schrijver wetenswaardige bijzonderheden over land en volk van Nias.

Pangeran Ario Hadiningrat.

In de Gids van Augustus wijdt de heer C. J. Hasselman een beschouwing aan den onlangs overleden regent van Demak: Pangeran Ario Hadiningrat.

Toen schr. in 1892, als controleur bij het Binnenl. Best., belast werd met het onderzoek naar de heerendiensten in de afd. Demak, begon zijn kennismaking met Hadiningrat, die in 1881 benoemd was tot regent van Demak. Uit deze kennismaking ontstond vriendschap en ontspan zich een correspondentie, meest over dienstangelegenheden, soms over particuliere zaken. De heer H. publiceert nu een gedeelte der brieven van Hadiningrat, die den schrijver doen kennen als een Javaan van zeldzamen aanleg, en vervuld met warme belangstelling voor al wat het Javaansche volk in het algemeen en de afdeling Demak in het bijzonder, tot hooger bloei zou kunnen brengen.

De Macedoniër.

Het Augustus-Nr. van dit maandelijks verschijnend zendingstijdschrift opent met „Iets over Sadrach", door H. Ph. Ingwersen. Een volledig geschiedkundig overzicht van het optreden van den Javaan Sadrach en zijn verkondiging van het Christendom op Midden-Java, vindt men in het boek van Ds. L. Adriaanse: Sadrach's kring (Leiden, 1899).

Ds. H. Dijkstra artikel over den pandita-djawa (inlandsche helpers; personen die onder de Javanen dezelfde plaats innemen, welke een predikant in Nederland vervult).

Het afnemen der pestziekte op Java.

Aan de Ind. Mercur is het volgende ontleend: Pestgevallen op Java van 2 tot en met 15 Juli. Malang 7 nieuwe gevallen, 5 dooden; Kediri 14 nieuwe gevallen, 12 dooden; Paree 8 nieuwe gevallen, 7 dooden; Toelongoeng 1 nieuw geval, 2 dooden; Berlek 2, Soerabaja (stad) 1, Soerabaja (afdeeling) 6, Djombang 1, Lamongan 1 en Soerakarta 2 doodelijke gevallen.

Hierbij wordt aangeteekend, dat de totaalcijfers over bovenbedoeld tijdvak zijn 43 gevallen, 39 dooden en dat zij over het nagenoeg overeenkomstige 14-daagsche tijdvak van het vorig jaar (1 tot en met 14 Juli 1914) bedroegen 650 gevallen en 506 dooden.

De Ingenieur.

Dr. J. H. A. Haarman schrijft in het jongste Nr. van de Ingenieur een geïllustreerd artikel over het ontwerp van den bovenbouw der overbrugging van de Serajoe-rivier in de aan te leggen lijn Cheribon-Kroja der Staatsspoorwegen op Java.

Deze ijzeren brug heeft een totale lengte van 213 M. en is gebouwd bij de pletterij voorh. L. J. Enthoven en Co. te Delft. Aangezien de te overbruggen rivier in den natten moesson zwaar bandjiren kan, is met den bouw der brug daarmee rekening gehouden, en het is voor 't eerst, dat een Nederlandsche fabriek aan de vervaardiging van een dergelijke brug haar krachten heeft gewijd.

De Indische Mercur.

Inhoud van No. 31: De Cassava mijt, door S. Leefmans, besproken door J. J. Paerels. — De theecultuur, door Dr. J. J. B. Deuss, besproken door Dr. A. W. Nanninga. — Over Gondang-was (Cera Fici), door Dr. A. J. Ultée. — De oliepalmtuurt. — Vereeniging ter bevordering van land-

rika is het van bijzondere beteekenis de volgende cijfers aan het Eng. tijdschrift „Economist" te ontleenen, cijfers, die ook op zich zelf beschouwd, al van groot belang zijn.

Het Eng. kapitaal, waarmee in Z. Amer. gewerkt werd, bedroeg in 1912 niet minder dan 622 miljoen P. St. Sedert is dit kapitaal voortdurend gestegen en op 't oogenblik moet het op minstens 700 miljoen P. St. worden geschat, waarvan 300 m. in sporen en 40 m. in tramwegen, terwijl met 250 m. de verschillende Z.-Amer. Staten en steden gesteund worden. Het Eng. bankkapitaal, waarmee in Z.-Amer. gewerkt wordt, is betrekkelijk klein; het kan op 35 mill. P. St. ponden geschat.

Hoe een D. ontdekkingsreiziger in den oorlog werd betrokken.

Dr. Thurnwald, die zich reeds naam had gemaakt door zijn onderzoekingen in Nieuw-Mecklenburg, nam deel aan den goed georganiseerden ontdekkingsstocht in D. Nieuw-Guinea, die van 1912—1913 de berglanden om de Keizerin Augusta-rivier exploreerde. Om de laatste hand te leggen aan zijn uitvoerig werk over de vorige expeditie sloot hij zich echter wat later bij den tocht aan, maar keerde hij, daarentegen ook niet met de overigen naar D. terug, toen deze in October 1913 hun tocht als volbracht beschouwden. De sedert ingekomen berichten wezen op uitkomsten, die de in dat land bekende personen, ten eerste hebben verrast. Men dacht niet dat het voor een Europeaan, alleen vergezeld van een troepje bruine helpers, mogelijk was het, door Europeanen meerendeels nog niet bezochte gebied tussehen de Keiz. Aug. rivier en de kust, onbestraft te doorkruisen. Thurnwald vond daar nieuwe volksstammen, die nog in het volle steenen tijdperk leven. Het gebied bleek veel dichter bevolkt te zijn dan algemeen werd aangenomen. Midden Juni 1914 werd hij met het stoomschip „Koloniaal-gesellschaft" (waarover wij vroeger meer mededeeling hebben gegeven) naar den Meanderberg, ongeveer 600 K.M. stroomopwaarts van de Keiz. Aug. riv. gebracht, waar hij een hoofdstation aanlegde, om van daar uit tochten te ondernemen. Bij een daarvan bereikte hij, op Engelsch gebied een der bronnen van die rivier. Het gelukte hem dus verder door te dringen dan eenige D. of dan de Duitsch-Nederlandsche expeditie had vermogen te doen en belangrijke nieuwe gegevens bij te brengen.

Daar strekte tot bij zijn arbeid in de omgeving van het steenen tijdperk de moderne oorlog zijn hand uit. Volgens het „Zeitschrift d. Ges. f. Erdkunde", voeren de Engelschen met 3 torpedobooten de Keiz. Aug. rivier (aldaar Sepik genoemd) op en bezetten Angorum. De Eng. majoor, van Friedrich-Wilhelmshaven, zette de reis, met een barkas, stroomopwaarts tot den Meanderberg voort, waar hij gedurende 8 dagen te vergeefs op Dr. Thurnwald wachtte. Toen verloor hij het geduld, keerde terug en nam alles mee wat op 't station te vinden was, „so dasz dieser aller Hilfsmittel entblöszt war und kein Proviant mehr hatte".

Wij geven de mededeeling zooals wij ze vonden. Men bouwde hierop natuurlijk sterk gekleurde beschouwingen en men maakte zich begrijpelijker wijze zeer ongerust over het lot van den verdienstelijken, dapperen geleerde.

Dr. Walter Behrmann o.a. schetste de beteekenis in de D. Kolonialzeitung van 20 Juli j.l. Met een zeer krachtige uitdrukking veroordeelde hij het, een ontdekker door roof zijn proviand, zijn ruilmiddelen, zijn geneesmiddelen, zijn boot, enz. te ontnemen en hem aan den willekeur van menscheneters over te geven. Daar hij zelf Nieuw-Guinea kent, kan hij hierover meespreken en geeft hij dan een schildering van land en volk, die inderdaad Dr. Thurnwald wel als een verloren moest doen beschouwen. Slechts de hoop bleef dat hij in staat zou zijn geweest een vlot te bouwen, de rivier af te zakken tot bij een goedgezinden stam, vanwaar hij een Nederlandsche nederzetting kon bereiken.

Voordat het artikel van Dr. Behrmann verscheen, had de redactie van 't tijdschrift echter reeds bericht gevonden, dat Thurnwald het schier onmogelijk geachte inderdaad heeft weten te volbrengen. In een van Madang gedagteekende brief, opgenomen in No. 6 v. h. Zeitschr. d. Ges. f. Erdkunde, schrijft Thurnwald zelf het volgende: Toen ik den 7 Januari 1915 in het kamp bij den Meanderberg terugkeerde, werd ik onaangenaam verrast. Ik vond de legerplaats geheel uitgeplunderd, alle voorraden waren verdwenen, boot en pinas weg, geen bericht ter opheldering. Ook mijn machinist, die ik in 't kamp had achtergelaten, was er niet. Er bleef mij niets over dan op kano's den ongeveer 800 zeemijlen langen tocht stroomafwaarts te aanvaarden, al had ik daarvoor ook geen mondvoorraad meer. Op den tweeden dag van die kano-reis werd ik door een 30-tal kano's van inboorlingen aangevallen en moest ik deze door te schieten tot ontzag brengen. De stemming onder mijn eigen volgelingen werd door de ondervonden teleurstellingen gedrukt.

Na een vaart van elf dagen bereikte ik Angorum, waar een Eng. bezetting ligt. Ik moest geweren en munitie afgeven, maar mocht doorreizen tot het zendelingen station Parum (Mariaberg). Daar bleef ik totdat het missieschip de Gabriël mij naar Madang bracht. Ik heb ten naastbij mijn geheele uitrusting, mijn persoonlijke voorraden, kleeding, kaarten, boeken, alles verloren. Mijn aantekeningen zijn mij hier voor het meerendeel teruggegeven, evenals de, nog niet ontwikkelde, platen van lichtopnamen. Mijn verzamelingen zijn daarentegen niet terug te krijgen. Pinas, boot, tent e.d. worden door de Eng. bezetting voor haar gebruik benut.

Tot zoover de schrijver. Als die verzamelingen a.a.z. nu ten minste maar zorgvuldig bewaard blijven. Dan behoeft de zeker niet ridderlijke daad althans geen verdere gevolgen te hebben.

J. v. MOORSEL
Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014

EERSTE HUIS

in: Stoffen, Mouselines en Witte Goederen. :: Stalen op aanvraag.

Stichtsche Hypotheekbank
Boothstraat 15 Utrecht.

5%

PANDBRIEVEN.

Verkrijgbaar:

te Utrecht ten kantore der BANK
te Amsterdam bij de Heeren H. OYENS & ZONEN
te Rotterdam bij de Heeren
KRAEMER VAN DER KOOP & Co.
te 's-Gravenhage bij de KORTENAERBANK.

Verlofgangers!

Koopt geen Sprekmachine alvorens het beroemde merk

His Master's Voice

te hebben gehoord! Het is de eenige spreekmachine, die aan alle eischen van een volmaakt MUZIEK-INSTRUMENT voldoet. ZUIVERE, NATUURGETROUWE WEDERGAVE zonder dien onaangename neusklank, die het verouderde systeem van machines met saffiermaal eigen is.

Onze Indische agenten hebben steeds groote voorraad machines en platen.

De prijzen der platen zijn in Indië dezelfde als in Holland en verkrijgbaar bij:

N.V. GRAMOPHONE MIJ. „HASSELBACH"
3 Citadelweg, WELTEVREDEN.
GRAMOPHONE AGENCY,
38 Gembongan, SOERABAJA.
HUTENBACH & Co., MEDAN, (Deli).
Oostk. v. SUMATRA & ATJEH.

THE AMERICAN IMPORT COMPANY
— 22a Amsterd. Veerkade, Den Haag. —

Kleermakerij UNICUM

Hofspui 10 (5de Huis van af de) DEN HAAG. - Tel. 4947
Lange Poten.

CHEMISCH REINIGEN
REPAREREEN
KEEREN

VERMAKEN
MODERNISEREEN
OPNIEUW VOEREN
OPPERSEN

OPZETTEN van zijden revers
STOPPAGE (onzichtbaar stoppen)
van Dames en Heerenkleeding.
Bijzond. r. geschoolde Uniformwerkers, te kl. D. en H. Coupeurs

UNICUM bepaald den prijs vooruit.
Alle werkzaamheden geschieden bij ons op eigen atelier.

C. HOYNG,
Spuistraat 20-22 Den Haag.
AMSTERDAM - UTRECHT.

Onze Geïllustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.

TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS
VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.

Prijscourant gratis.

Algemeene Boekhandel
en
Advertentie-Bureau
van
FIRMA L. J. C. BOUCHER,
Noordeinde 64c. - Den Haag.
Levering van alle binnen- en buitenslandsche Boeken
en Tijdschriften.

Modelhuis SWEELINCK
COMPLETE MEUBILEERING
Speciaal adres voor Repatriërenden
Sweelinckplein 46 - - Den Haag
JOH. J. RIJPSRA & Co.

LUXE BROODFABRIEK
PAUL C. KAISER
HOFLEVERANCIER
Verlangt Gij heerlijk croquant Brood, vraagt dan ons
FRANSCH BROOD
WEENER BROOD

Vereeniging OOST en WEST.
Aideeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van 10-12 en van 2-4 uur inlichtingen te be-
komen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admisie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Handwerklessen.
- Pedagogische adviezen

- Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
- Lessen aan spraakgebrekkigen.
- Dame als Hoofd - of hulp in de huishouding.
- Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
- Kinderjuffrouw in Indië.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor
hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **leplan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de
opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene ver-
andering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling;
voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

**OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor
het geven van privaattlessen in Indische talen.**

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeustr. 100,	's-Gravenhage,	{ Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	{ Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
C. LEKKERKERKER, Insp. Inl. Onderw. Witte Singel 92.	"	{ Maleisch, Javaansch, Madoereesch, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Adriaanstraat 47bis,	Utrecht,	{ Maleisch. Soendaneesch. Battaksch.

LIDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der
Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag
zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent
voor frankkosten.

b. **Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.-;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent
voor frankkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma
MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

Onze West:
De Kolonie Suriname, door REMAN Irüs;

II. **De Kolonie Curaçao**, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankkosten

- b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.
- No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankkosten.
- No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankkosten.
- No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankkosten.
- No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankkosten.
- No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankkosten.
- No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankkosten.
- No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankkosten.
- No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankkosten.
- No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

S. J. ROTTEVEEL,
GALILEISTRAAT 58 hoek Beeklaan,
beveelt zich aan voor levering van alles
op het gebied van
Koloniale Waren - Comestibles.
TELEFOON 3197.

„TRANSVALIA”
PRINS HENDRIKSTRAAT 74
DEN HAAG.

Nog rijke voorraad
WOLLEN Ondergoederen en
WITTE Ondergoederen.
Ook nog in Echt Jaeger.

J. C. P. HOOGVEEN,
Hofleverancier
van H. M. de Koningin en van H. M. de Koningin-Moeder.
Wijnen, Comestibles, Thee.
UITSLUITEND 1ste KLAS KRUIDENIERS EN
INDISCHE WAREN.
Fred. Hendriklaan 14l. Telefoon S. 429.
OPGERICHT 1811.

Vleugels, Piano's
Kunstspel-Piano's, Orgels
Verhuur PIANO's van f 5.- p. mnd of f 50.- p. j. af.
VLEUGELS „ 18.- „ „ „ 180.- „ „
REPARATIE - STEMMEN - RUIL.
Afdeling Gebruikte Instrumenten.
Speciale Inrichting
voor het gereedmaken voor de TROPEN.
GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

Sigaren Ex- en Import-Maatschappij
voorh. **L. LANGE.**
Leverancier van Z.K.H. PRINS HENDRIK DER NEDERLANDEN,
HERTOG VAN MECKLENBURG, ENZ.
Lange Voorhout 86. 's-Gravenhage.
Speciale verpakking voor de Tropen.
HOOGFIJNE LICHTRE BREMER SIGAREN .....
..... GEIMPORTEERDE HAVANA SIGAREN

DORDTSCHER BANK
'S-GRAVENHAGE - KNEUTERDIJK 12-14
behandelt alle Bankzaken.

Huishoudelijke-
en Keuken-Artikelen.
Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN
24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEFOON 773.

Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.

G. ZUURING, Fred. Hendriklaan 121
Telefoon Schev. 951 :
AMEUBLEMENTEN IN ALLE STIJLEN EN PRIJZEN

— KLEEDJES, KUSSENS, THEEMUTSEN —
POTTERIE UIT VERSCHILLENDE FABRIEKEN
— — — KLEINE MEUBELEN — — —

Behangerij - Stoffeerderij - Beddenmakerij - Reparatiën.

Grand Hotel Café-Restaurant „VICTORIA”.
Spuistraat 16 DEN HAAG Telefoon 3768.

Gunstig gelegen in het midden der stad.
Lift — Electricch Licht — Centrale Verwarming.
80 Kamers en Salons.

PLATS DU JOUR 50 CT — DINERS VAN f 1.50 EN HOOGER.
Meest bezochte Café en Restaurant van Den Haag.

J. DEN HARTOG.
gedurende 15 jaar Gérant van Rest. RICHE

M. F. BETZ
Horlogemaker Goudsmid Opticien

Westminster-Carillons — Horloges Union-Zenith —
Kettingen — Colliers — Ringen — Brillen — Pincenez
Reparatie-inrichting — Opmaken van pendule-stellen
— Vergulden — Verzilveren — Opwinden van
pendules. — — — Zeer concurrerend.

Prins Hendrikstraat 30a Telefoon 3357

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafrâichissements NOORDEINDE 44,

Steeds verkrijgbaar onze van ouds bekende
Indische SPEKKOEK à f 1.20.

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

Uitgebreide keuze

BADARTIKELEN

voor Dames, Heeren en
Kinderen.

P. G. JANSSEN'S
Luxe Verhuur Auto's.

Eenig adres:

KONINGINNEGRACHT 1d,

over Hoofdingang Dierentuin.

Men lette op Telefoon No.

H 872, H 851

en **H 852.**

Auto's voor Trouwgelegenheid

en

Maand-Auto's.

De Nieuwe Meubel- en Spiegelmagazijnen

van C. D. KREEFT,

Nieuwstraat 21 Den Haag Telefoon 2638.

COMPLETE
MEUBILEERING

OPRUIMING

van Restanten

SCHOENWERKEN

A. BONNS

voorheen F. J. HÜBSCHER & ZONEN

Piet Heinstr. 129 - Tel. 6255

Brengt een bezoek aan **BOEATAN**
: Magazijnen van INDISCHE KUNSTNIJVERHEID :

VESTIGT U IN ARNHEM OF OMSTREKEN

VELP — STEEC ELLECOM — DIENEN — OOSTERBEEK — HEELSUM — RENKUM.

Inlichtingen gratis Bureau V. V. V. Stationsplein 15, ARNHEM en bij de Secretarissen der verschillende V. V.'s.

Telef. H 7857 **J. B. HEIJDEMAN**, Telef. H 7857
CONFISEUR, Valeriusstraat 3. PATISSIER.

Speciaal adres

Zoute Krakelingen.

WISBRUN & LIFFMANN.
Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

's-Gravenhaagsche Manege,
Kazernestraat 46-48. - Telefoon 3065.

Oudst Etablissement.
1ste Klasse Rijonderwijs.

R. J. J. HIEMSTRA, Directeur.